

Prezentare a portretului lui Ștefan cel Mare

Ștefan cel Mare deschide, în istoria poporului român, una din cele mai strălucite pagini din întemeierea statelor medievale. De-a lungul unei domnii de aproape cincizeci de ani (1457-1504), marele domn a făcut din Moldova un factor însemnat al relațiilor internaționale în această parte a Europei. Prin activitatea sa remarcabilă în sfera politicii externe, Ștefan cel Mare a inaugurat o nouă eră a afirmării internaționale a Moldovei, care s-a impus Marilor Puteri vecine, datorită rolului politic pe care și l-a asumat în condițiile reluării ofensivei otomane, și a câștigat, împreună cu marele ei domn, un prestigiu internațional care a atras prețuirea și alianța unor mari puteri, angajate în confruntarea antiotomană. Capetele încoronate i-au căutat alianța, dușmanii l-au privit cu respect, iar umanistii au fixat pentru posteritate imaginea acestui mare domnitor.

Pornind de la realitatea istorică, figura lui Ștefan cel Mare a devenit mitică și legendară. Imaginea sa se proiectează în creațiile folclorice și în literatura cultă, dând naștere la unele dintre cele mai însemnate opere istorice.

Unul din primele portrete din literatura română reprezintă primul portret literar al atotcunoscătorului domnitor Ștefan cel Mare realizat de cronicarul Grigore Ureche. Înzestrat fiind cu darul de povestitor, G. Ureche este întemeietorul portretisticii în literatura română veche. În virtutea talentului său, el selectează figurile domnitorilor sau boierilor, le ierarhizează, le dă contur propriu, punând alături de trasaturile fizice și anecdote -însușiri de caracter definitorii. Galeria de imagini-portrete de domnitori din cronică lui dovedește o varietate apreciabilă, concizie, precizie de nuanțe, artă concentrată. Efigia lui Ștefan cel Mare, model clasic, este realizată din linii simple, dovedind o incontestabilă artă de portretist, de altfel istoria literară i-a reținut o bună parte din portrete drept model.

Glorificând eroul care a dat Moldovei stabilitate și independență, Ureche concepe povestirea din câteva momente: împrăjările morții domnitorului, portretul acestuia, sentimentele poporului la moartea lui Ștefan, aprecieri asupra vremii și intrarea lui în legendă.

Astfel, în primul paragraf cronicarul ne prezintă circumstanțele în care marele voievod s-a stins din viață, precum și data exactă. S-a întors la cetatea Sucevei fiind foarte bolnav din cauza atator războaie la care a participat și totodată bătrân, cuvânt sugerat foarte frumos de Ureche prin expresia "slab de ani". Următorul fragment reprezintă un portret mixt făcut lui Ștefan, dar în care predomină trasaturile morale. Acesta are rolul de a emoționa cititorul, pentru a-i prezenta acestuia figura celebrului domnitor într-un mod cât mai somptuos. Cu toate că Ureche nu a fost contemporan cu voievodul, informațiile acestuia fiind culese din putinele izvoare scrise din acea perioadă și din tradițiile și legendele existente, el este în măsură să realizeze imaginea domnitorului ca într-o gravură, remarcându-se sobritatea trasaturilor, fără a fi evitate cele negative. De altfel, portretul debutează

cu evocarea acestor trasaturi: "manios si degraba a varsa sange nevinovat". Ele sunt prezentate in antiteza cu statura : "om nu mare de stat" fapt care accentueaza calitatile majore ale eroului : "om intreg la fire, nelenesu, si lucrul sau il stia a-l acoperi", bun strateg, conducator, angajandu-se in lupta in fruntea ostirii sale, ca exemplu oferit combatantilor. Curajul, vointa, patriotismul sunt calitatile pe care cronicarul le remarca si carora se datoreaza indiscutabil victoriile lui Stefan, caci : "pentru aceea , raru razboi nu biruia". Secretul acestor victorii sta in capacitatea misterioasa parca a domnitorului de a triumfa chiar atunci cand batalia era pierduta, ca o concretizare a ideii ca forta nu poate nicicand sa invinga spiritul : "si-unde-l biruia altii, nu pierdea nadejdea, ca stiindu-sa cazut jos, se radica deasupra biruitorilor". De la singura trasatura fizica folosita de autor in acest portret - statura - s-a nascut calificativul "cel Mare", devenind legendar ca insasi persoana. In cel de-al treilea paragraf, Ureche vrea sa scoata in evidenta cat de mult l-au iubit locuitorii Moldovei pe domnitorul lor, "l-au ingropat-tara cu multa jale si multa plangere in manastire in Putna, care era de dansul zidita". Tot aici cronicarul spune ca faptele de vitejie ale lui Stefan au ramas unice in istoria poporului roman, nici un alt domn nemaleusind asa ceva, iar pentru acestea domnul Moldovei a intrat in legenda. Ultimul paragraf reprezinta niste aprecieri asupra vremii, care a fost foarte "urata", cu iarna friguroasa si vara ploioasa, chiar inainte de moartea lui Stefan-Voda.

Importanta randurilor pe care cronicarul le-a inchinat acestui domnitor s-a dovedit a fi mult mai mare decat autorul insusi, probabil, a banuit, caci aceste randuri au inspirat numeroase opere care au evocat personalitatea legendara a voievodului, precum Vasile Alecsandri, Barbu Stefanescu-Delavrancea, Mihail Sadoveanu, el insasi numit "Stefan cel Mare al literaturii noastre".